

Előtérben a múzeumok hátszaja

A múzsák kertjének hátszaja került az érdeklődés homlokterébe a tizenkilencedik múzeumi és műemléki hónap országos rendezvényein. A múzeumok kiállításain a közönség elsősorban egy hosszú munkafolyamat végterményeit veheti szemügyre, titok vagy jószerevel misztikus sejtések sora marad számára az a tevékenység, amely a leletek feltárásától, összegyűjtésétől, mentésétől a tisztításon, konzerváláson, pótláson, azaz restauráláson a tudományos feldolgozásig és a bemutatásig terjed. A műtárgyvédelem szerteágazó, gazdag folyamata a múzeum falain belül zajlik, rejtve a múzeumokat látogatók elől. Pedig ez a tevékenység átfogja a múzeumi munka minden fázisát, minden szeletét.

Az idei múzeumi hónap központi gondolatához kapcsolódva beszélgettünk a megyei múzeumi szervezet öt szakemberével: T. Knotik Márta, Szűcs Árpád főrestaurátorokkal és Fekete Lajosné restaurátorral, a szegedi Móra Ferenc Múzeum munkatársaival, valamint Szöke Agnessel, a vásárhelyi Tornyai János Múzeum és Vigh Lászlóval, a szentesi Koszta Múzeum restaurátorával.

A miskolci kiállítás katalógusának előszavában olvassuk: „A régészeti, képzőművészeti muzeológiában a tárgyak konzerválása és restaurálása az ásatást, gyűjtést követően természetesen velejárója a tárgyak további életének, múzeumi megőrzésének. A néprajzi tárgyak viszont sokszor még szinte használatból kerülnek a múzeumi raktárakba, majd kiállításokra.”

T. Knotik Márta: A miskolci tárlat méltó módon reprezentálja a mai magyar múzeumi restaurálás állapotát, eredményeit. Világos, érthető, a nagyközönség számára is egyértelmű módon tárja fel a műtárgyvédelem folyamatát a különböző anyagokból — fa, kerámia, textil, fém, üveg, csont, bőr stb. — készült tárgyak során. A kiállítás vezérgondolata érvényesül: a műtárgyvédelem a különböző anyagfajták károsodásait, a restaurátortól a műhelymunka fázisait és az eredményt éppúgy föltárja, mint a restaurátor-munka sokoldalúságát, mely mögött ott húzódik a korszerű tudományos eredmények alkalmazása, a technikai módszerek és műszaki eljárások felhasználása, valamint a művészi alkotómunka.

Fekete Lajosné: A restaurálás, illetve műtárgyvédelem hosszú ideig kizárólag régészeti, illetve képzőművészeti anyagra terjedt ki. Ez tulajdonképpen nem véletlen, hiszen a földből kiásott, sokezer éves tárgyak állapota rosszabb volt, inkább szorult védelemre, mint a sok helyen még napjainkban is használt néprajzi tárgyak sokasága.

Szöke Agnes: Munkánk a közönség számára ismeretlen, fontos, de elsődlegesen belső múzeumi munka, mely egyre összetettebb, ugyanakkor differenciáltabb lesz. Szakosodnak a műtárgyvédelemmel foglalkozó muzeológusok, s mindinkább érezhető egy múzeumi hálózaton be-

Festett facimer, bal oldali része tisztítás után

ülő szemléletváltozás. A múzeumi szakemberek klasszikus képviselői, a régészek, néprajzosok, művészettörténészek egyre jobban igénylik a restaurátorok munkáját, mindinkább támaszkodnak vizsgálataik megállapításaira. A korszerű muzeológia fokozottan feltételezi a modern anyagvizsgálatok, laboratóriumi elemzések adatszolgáltatását.

Hogyan lesz ma valakiből restaurátor?

T. Knotik Márta: A felszabadulás után, az ötvenes évek elején merült fel először, hogy magasabb képzettségű múzeumi restaurátorokra szélesebb körben van szükség. 1952-ban az Iparművészeti Főiskolán indult egy évfolyam, mely textilrestaurátorokat képezett. Az öt hallgató között én is ott voltam, jelenleg már csak én dolgozom a pályán. Az a képzés tulajdonképpen ideális volt, ám megelőzte korát. A feltételek az utóbbi években értek meg arra, hogy ezt a felkészültséget igénylik a múzeumok, a restaurátorok lehetőséget kapnak arra, hogy tudatosan bánjanak egy-egy tárggyal. Amikor 1962-ben Szegedre kerültem, a megyében három restaurátor dolgozott. Ma sem dicsekedhetünk, múzeumaikban hat restaurátor tevékenykedik.

Vigh László: Mielőtt a múzeumba kerültem, szobrászkodtam és korongoltam. Elsősorban az edények érdekelték, ezekkel kerültem kapcsolatba a szentesi múzeumban is. A restaurátor munkájáról nem sokat tudtam, amíg el nem végeztem az alaptanfolyamot. Most készülök a Múzeumi Restaurátor és Módszertani Központ farestaurátorokat képző tanfolyamára. Eddigi munkám során elsősorban öskori kerámiák helyreállításával foglalkoztam. Nagyon izgatnak az ősi formák, ha a kezembek kerül egy-egy darab, szinte érzem, hogyan dolgozott az egykori mester. Egy cseréphalmaz, egy összetört edény kíváncsivá tesz, vajon milyen lesz a formája, díszítése, s büszke vagyok, hogy én vagyok az első, aki a helyreállított tárgyat látja.

A megyei múzeumi jelentős anyaggal szerepelnek a miskolci bemutatón. Kérem, szól-

janak néhány kiállított tárgyról.

Szűcs Árpád: A szegedi lakatos céh 1797-ben készült egy lapos fecskefarkú zászlaja különös feladatot jelentett. Mindkét oldalán festett selyemdamszot nem lehetett hagyományos módon újjávarázsolni. Közösen dolgoztunk T. Knotik Mártával rendkívül fontos volt az összehangolt munka, a restaurálás különböző fázisaiban szinte egymásnak adtuk a soronkövetkező feladatokat.

Fekete Lajosné: A fémtárgyakat párosával mutatjuk be. Az egyik vasaló, az egyik kolomp, s a többi tárgy az eredetét, a talált állapotot tükrözi, a mellé helyezett másik, a tisztított, a kiállításra restaurált tárgyat reprezentálja. Minden lelet, tárgy újabb problémát vet fel, újabb módszereket igényel. A különböző fémanyagból készült ötvözetek, tárgyak másképp roncsolódnak homok, másképp agyagos talajban.

A restaurátortól munka örök dilemmája, alkotóművészet vagy alkalmazott mesterség, munkakör vagy hivatás, szolgáltatás vagy önálló tevékenység?

T. Knotik Márta: A mi munkánk csodálatos és izgalmas hivatás. Olyan összetett tevékenység, ahol egyforma szükség van az elméleti felkészültségre, a szellemi aktivitásra, a manuális készségre s a tárggyal szembeni alázatra, tisztelőre.

Szűcs Árpád: A restaurátor örök problémája a kiegészítés, a helyreállítás mértéke és módja is. Kétféle szemlélet uralkodik, az egyik képviselői igyekeznek visszaállítani, a lehető legpontosabban rekonstruálni a tárgy egykori állapotát, a másik szemlélet hívei az elkülönítést hangsúlyozzák anyaggal, színnel. Az én véleményem, hogy egy restaurált tárgy a nagyközönség számára az egység illúzióját keltse, megközelítse az eredeti állapotot, de a hozzáértő szakemberek számára megkülönböztethető legyen az eredeti és a rekonstruált rész. Ugyanakkor nagyon fontos a műtárgyvédelem és restaurálás minden fázisának precíz, pontos dokumentációja.

Szöke Agnes: Elengedhetetlenek érzem, hogy mi régészek is kijuthassunk terepre, részt vehessünk a feltárási munkában. Másképp kötődünk ahhoz a tárggyhoz, amelyet mi bontottunk ki a földből, mi rajzoltunk le először. Tudjuk hol, milyen körülmények között került elő. Így válik számunkra élővé egy-egy lelet.

Szűcs Árpád: A mostani múzeumi hónap gondolata, a műtárgyvédelem népszerűsítése világvizonylatban is az érdeklődés középpontjába került, s mind több támogatást kap. Egyre világosabbá válik, hogy nem elég begyűjteni a leleteket, tárgyi emlékeket, legalább olyan fontos azok állapotának megővése, restaurálása, tudományos feldolgozása és bemutatása, azaz közkinccsé tétele.

T. L.

Toppantóné Nagy Czírok Anikó felvételei
Kátai Mihály tűzzománc képe

A múzeum új szerzeményei Sárkányölő Szent György gyalogos ábrázolásai

A Móra Ferenc Múzeum az ez évi múzeumi hónapban bemutat egy nemrég Csengele mellett feltárt kun kori (XV. század vége—XVI. század eleje) temető sírjából előkerült szíjveget, illetve egy azon található gyalogos Szent György-ábrázolást. E régészeti tárgy mellett megtekinthető Kátai Mihály egyik tűzzománcképe is. A művész a szíjvegen található ábrázolás indította a kompozíció elkészítésére.

A csengelei szíjveget bronzlemezről préselték. Töredékesen maradt fenn, nagysága mindössze 6 centiméter. Az előlapon gyöngysor keretelésű mező közepén a sárkányölő Szent György szokatlanul, gyalogosan jelenik meg. A páncélba öltözött alak lábaival a sárkányt taposja, kopjáját a szörny torkába döfi. Az állat farka a Szent magasan tartott bal karjára tekeredik. A szíjveg felső harmada a fej és a jobb karral együtt hiányzik. Csúpan sejteni lehet, hogy a felső mezőt növényi ornamentika tölthette ki. Hasonló gyalogos Szent György-ábrázolás a középkorban ritkán fordul elő. A csengeleihez hasonló — csaknem teljesen megegyező — szíjvégek Makó—Mezőkopáncs, Temesvár, Kaszaper és Nagylak mellett kerültek elő. Feltűnő, hogy valamennyi lelet kun szállásterületen, vagy azok közvetlen szomszédságában került elő. Ez azt a gyanút kelti föl, hogy Szent György alakja a középkori feudális magyar társadalomban már részben, vagy teljesen beilleszkedett a kunok hitvilágába.

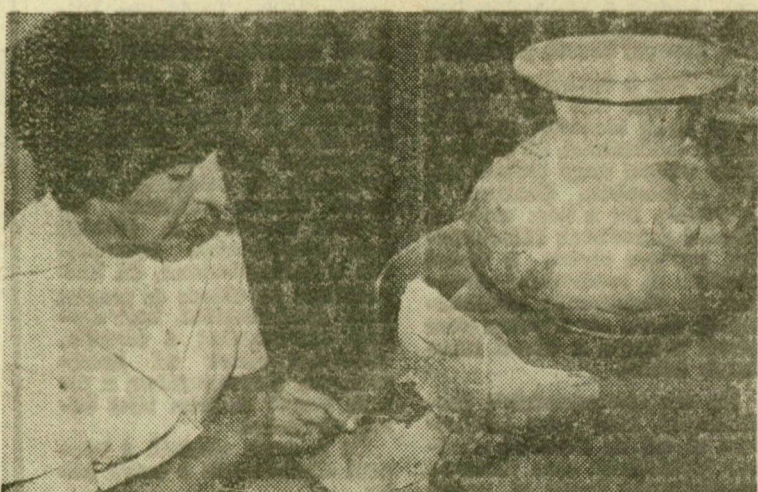
A középkori keresztény hitvilág Szent Györgyöt — régebbi hagyományokra visszavezethetően — a harci erények lovagi megtestesítőjeként tartotta számon. Mint a lovas katonának, lóval is foglalkozó parasztnaknak patronusát érthetően kedvelhették a lovas kunok. Hiszen ha már megtelepedésre és a kereszténység felvételére kényszerítettek őket — s így a szentek tisztelete között is választaniuk kellett — nyilván közelebb állónak érezték magukhoz az archaikus pogány hiedelmek egész sorát őrző lovagszentet. Jóllehet az

egyház a sárkány megölésének és a királynő kiszabadításának legendáját — meszeszerűsége miatt — már 692-ben a trullai zsinaton apokrifnak minősítette, a középkorban a nép körében mindenütt páratlan népszerűséggel hatott. A középkori Oroszországban (ugyancsak kunokkal kapcsolatban álló terület!) a novgorodi tartományban Szent György megfelelőjét, az orosz Jegorijt a lovak védőszentjeként tisztelte a nép. (A lovakat Szent Jegorij napján, április 23-án engedték ki először a hosszú tél után.)

Bálint Sándor, a nemrég elhunyt kiváló néprajztudós gondos elemzéssel bizonyította, hogy a magyarországi — mindenképpen középkorra visszanyúló — népi tradícióban is „Szent György napja... a kikelet ünnepe, vagyis az istállóban telelő jószág zöldellő mezőre való kihajtásának a napja” volt.

DR. HORVÁTH FERENC
régész

Fekete Lajosné kerámia edények rekonstrukcióját végzi — T. Knotik Márta egy zászló újjávarázsolása közben

